

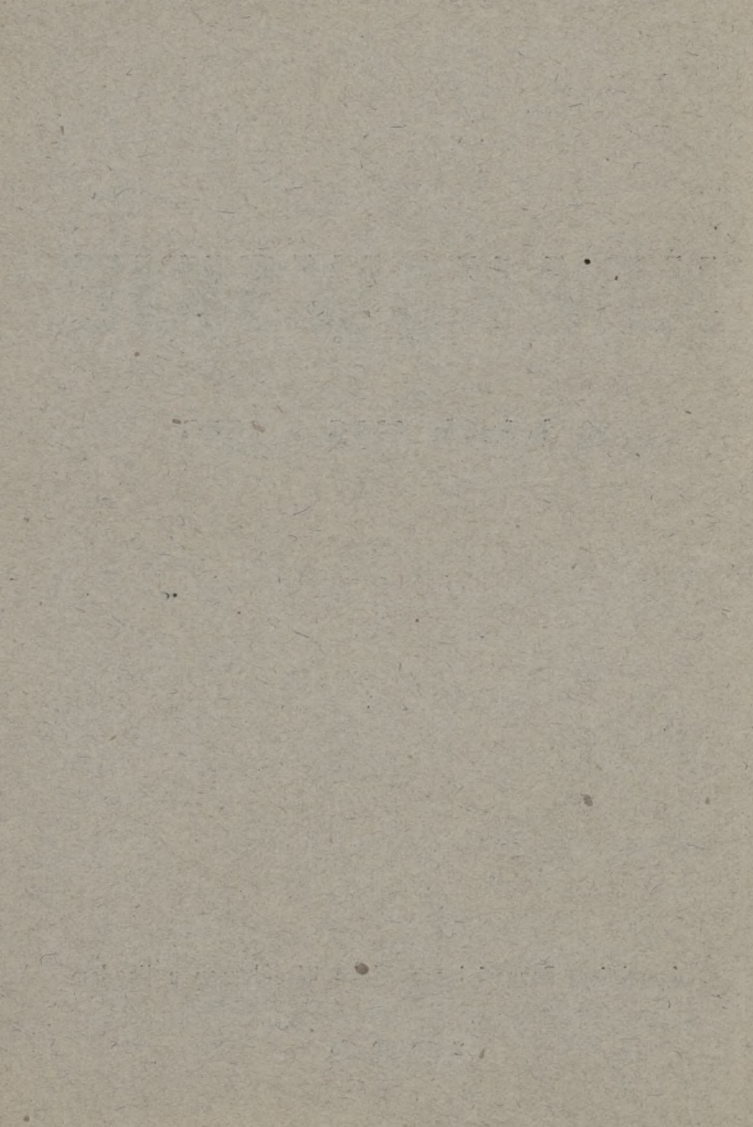
KRAKOWSKIE

w latach 1926 — 1930

Kolekcja
Emila Kornasia

Wydawnictwo Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem

1930

KRAKOWSKIE

w latach 1926 — 1930

Kolekcja
Emila Kornasia

Wydawnictwo Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem

1930

CM KEM 321877

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
Opole

Drukarnia „Współczesna”. Warszawa, Szpitalna 10.

Wpisano do Księgi Akcesji

Akc. Dł nr48...../2013 ay.....

WSTĘP

Województwo Krakowskie, a zwłaszcza jego stolica prastary królewski Kraków, zajmuje pod względem politycznym i kulturalnym jedno z najbardziej czołowych miejsc w Państwie. Niestety rozwój gospodarczy i dobrobyt naszego Województwa nie szedł w tem samym tempie co rozwój wartości kulturalnych i polityczno-społecznych. Austria, traktująca dawną Galicję jako kolonję gospodarczą ziem austriackich, przeszkadzała uprzemysłowieniu kraju, a wadliwa polityka agrarna na tle ogólnego ubóstwa spowodowała zbyt wielkie rozdrobnienie gruntów, które to rozdrobnienie rosło w miarę szybko postępującego zgęszczenia ludności.

Pomimo wszystkiego dzięki energji i pracowitości mieszkańców akcja uprzemysłowienia kraju popierana przez zrzeszenia obywatelskie i władze samorządowe już zaczęła przed wojną postępować naprzód. Odnosi się to zwłaszcza do samego Krakowa, który przed wojną pod prezydenturą ś. p. Lea począł siedmiomilowemi butami kroczyć naprzód.

Po wskrzeszeniu i zjednoczeniu Polski, Kraków i Województwo Krakowskie stanęło wobec nowych zadań, nowych możliwości i nowej fazy swego rozwoju. Przedewszystkiem otwarciu terenów południowej Kongresówki i Śląska Górnego stworzyło dla krakowskiego przemysłu, handlu i rękodzieła nowe naturalne tereny zbytu.

Kraków i Województwo Krakowskie z radością przystąpiły do pracy, której owoce miały odtąd wzbogacać zjednoczoną Ojczyznę. Niestety gospodarcze wstrząśnienia powojenne, ogólne zubożenie, zniszczenie wojną, inflacja, spowodowały, że praca ta w nader ciężkich rozpoczęła się warunkach. Zła gospodarka rządów partyjnych, która pograżyła kraj cały

w ruinę, dokonała reszty. To też do roku 1926 rozwój miasta i województwa został zupełnie zahamowany. Inicjatywy państwowej nie było, inicjatywa prywatna zamierała, gdyż brak było koniecznych dla niej podstaw, t. j. stabilizacji stosunków politycznych i gospodarczych.

Od roku 1926, t. j. od przewrotu majowego sytuacja zmieniła się w bardzo poważny sposób. Ustabilizowanie waluty, zrównoważenie budżetu państwowego, uporządkowanie i usprawnienie gospodarki państwowej, trwałość rządu, wszystko to razem stworzyło podstawę, na której rozwijać się mogła inicjatywa, a praca obywateli mogła wydawać owoce. To też na wszystkich polach poczyniono w ostatnich czterech latach wielkie postępy. Uprzemysłowanie kraju wzmogło się tak wskutek inicjatywy Państwa, samorządu, jak też inicjatywy prywatnej. W dziedzinie rolnictwa dokonano wielu koniecznych prac, ruch budowlany ożywił się, ruch turystyczno - uzdrowiskowy wszedł na właściwą drogę, odbudowa wewnętrznej kapitalizacji poczyniła zaś tak wielkie postępy, że **Województwo Krakowskie zaj-**

muje dziś czołowe miejsce w zakresie złożonych na jego terenie oszczędności. Obecny kryzys gospodarczy zahamował nieco ten pęd rozwojowy, ale zdrowe podstawy pozostały i gdy nasilenie kryzysu minie rozwój Krakowa i Województwa Krakowskiego tem szybciej będzie postępował naprzód.

ROZWÓJ KRAKOWA

Rozwój miasta najlepiej można ocenić jeśli się weźmie pod uwagę jako miernik: 1) ruch budowlany, 2) nowe powstałe warsztaty pracy.

Otóż ruch budowlany w Krakowie silniejszy jest niż w innych miastach. W ciągu ostatnich lat kilku stanął w Krakowie szereg gmachów publicznych, jak Akademia Górnicza, Pałac Prasy, nowy gmach Związku Kas Chorych, Dom Akademicki im. Mościckiego, Seminarjum duchowne śląskie, Seminarjum duchowne częstochowskie, bursy rękodzielnicze, gmach Y. M. C. A. i t. d. i t. d. Rozwój ruchu budowlanego w ostatnim czteroleciu najlepiej charakteryzuje następujące zestawienie:

Zestawienie

ilościowe ruchu budowlanego na obszarze
miasta Krakowa za czas od 1 stycznia 1927 r.
do 31 sierpnia 1930 r.

Rok	Nowe domy	Nad- budo- wy	Dobudo- wy i przebu- dowy	I l o ś ć	
				mieszkań	Izb
1927	136	57	123	947	2 324
1928	105	67	44	713	2.090
1929	143	63	84	1.307	3.912
do 1.VIII 1930 r.	90	58	65	930	2.661
Razem .	474	245	316	3.897	10.987

Prawie cztery tysiące mieszkań, jednaście tysięcy izb, oto dorobek ostatniego czterolecia, którym można się naprawdę pochwalić.

Osobno słów kilka trzeba poświęcić odbudowie Wawelu, która dzięki kredytom państwowym tak wielkie poczyniła postępy, że starodawny zamek naszych królów przywrócony został już niemal całkowicie do swej dawnej

światności, co nietylko napawa radosną dumą krakowian ze względów patriotycznych, ale też stworzyło dla Krakowa nowy punkt atrakcyjny, ściągający nietylko rodaków ze wszystkich dzielnic, ale także i coraz szersze rzesze turystów z zagranicy, — a więc stanowi moment gospodarczo ważny dla miasta.

Jeśli zaś idzie o scharakteryzowanie rozwoju gospodarczego Krakowa na podstawie nowych warsztatów pracy, to niesłychanie wymowny jest

W Y K A Z

zakładów przemysłowych wybudowanych od r. 1926 do 1930.

- 1) Fabryka żelaza i łóżek żelaznych Mars, ul. Składowa.
- 2) Fabryka łyżek firma Mestro, ul. Płaszowska.
- 3) Fabryka okuć żelaznych Bosko, ulica Wodna.
- 4) Zakłady cynkownicze Polcynk, ul. Romanowicza.

- 5) Zakłady przemysłowe Multum, ul. Sołtyka.
- 6) Polska fabryka wyrobów gumowych Semperit, ul. Rzeźnicza.
- 7) Fabryka guzików Bracia Thorn, Krasickiego L. 18.
- 8) Fabryka preparatów kosmetycznych Miraculum, ul. Oboźna.
- 9) Fabryka lakierów Lutz, ul. Kalwaryjska.
- 10) Wytwórnia kleju Neon, ul. Szwedzka.
- 11) Huta szklana Wawel, ul. Zabłocka.
- 12) Fabryka wyrobów farmaceutycznych Dr. Wander, ul. Mogilska.
- 13) Krakowska fabryka kart do gry, ul. Długa.
- 14) Fabryka tutek Herbowo, ul. Długa.
- 15) Fabryka tutek Altesse-Wisła, ul. Długa.
- 16) Małopolska fabryka octu, musztardy Bracia Finder, ul. Kariory.
- 17) Fabryka czekolady Protos, ul. Konfederacka.
- 18) Fabryka czekolady Suchard, ul. Masarska.

- 19) Wytwórnia karoserji Orlicki i S-ka, ul. Wiślisko.
- 20) Fabryka mebli Styl, ul. Rzeźnicza.
- 21) Fabryka mebli Stefan Iglicki, ul. Kolejowa.
- 22) Zakład tartaczny Żuławskiego, ul. Łokietka.
- 23) Przemysłowy zakład tartaczny Bajracha, ul. Cystersów.
- 24) Fabryka opakowań blaszanych Artigraph, ul. Prądnicka.
- 25) Fabryka szyldów emaljowanych Emaljernia, ul. Skawińska.
- 26) Polsko-włoska fabryka makaronów Zachara, ul. Grzegorzeka.
- 27) Fabryka makaronów Makarita, ul. Krowoderska.
- 28) Wapiennik Reiner, ul. Pychowicka.
- 29) Fabryka wody sodowej i lemoniad Bastera.
- 30) Fabryka ołówków firmy Hardtmuth, ul. Czarnowiejska.
- 31) Fabryka lin i sznurów, ul. Zielna.

- 32) Państwowy Monopol Spirytusowy, Rozlewnia, Dąbie.
- 33) Glin, fabryka wyrobów aluminiowych, ul. Rzemieślnicza.
- 34) Piekarnia miejska, Podgórze.
- 35) Piekarnia D-ra Ferbera, ul. Ludwinowska.
- 36) Pralnia chemiczna Bębenka, ul. Grzegorzeka.
- 37) Fabryka oleju i pokostu, ul. Podskale.
- 38) Fabryka przyborów sportowych Chrobacja, ul. Emaus.

Ponadto w czasie ostatnich lat 4-ch rozbudowano gazownię miejską przez dobudowę dwóch pieców dwukomorowych, następnie elektrownię — przez zbudowanie transformatora na 65.000 volt, żurawi, przewodów masztowych Jaworzno — Kraków i wiele innych obiektów.

UPRZEMYSŁOWIENIE WOJEWÓDZTWA

Widzieliśmy na podstawie cyfr i faktów, dotyczących Krakowa, iż uprzemysłowienie poczyniło znaczne postępy. To samo dotyczy całego Województwa.

Państwo wybudowało w Mościcach pod Tarnowem ogromne fabryki związków azotowych, które dają zatrudnienie 2.000 robotnikom. Tuż pod Krakowem powstała wielka fabryka Kabel, zatrudniająca 1.000 robotników. Rozbudowano warsztaty pracy w Szczakowej (Portland Cement), w Chrzanowie (Stella szamotownia), w Skawinie (Szamot) i t. d. i t. d.

Rząd prowadzi prace inwestycyjne w Państwowym Zakładzie Uzdrowiskowym w Krynicy, prowadzi się regulację Porąbki, a po spale-

niu młyna solnego w Bochni, mimo różnych głosów, wykazujących, że odbudowa nie opłaci się, Rząd postanowił spalone zakłady odbudować, aby nie pozbawiać pracy tysiącznej rzeszy robotniczej.

Wielkie rozdrobnienie gruntów i bieda na wsi Województwa Krakowskiego spowodowała, że Rząd ze szczególnym wysiłkiem dąży do tego, by ludność, budująca po wsiach i po miastach, znalazła zarobek w nowopowstających fabrykach.

Uprzemysłowienie Województwa Krakowskiego, to pierwsza i wielka troska Rządu, by dać pracę i zarobek potrzebującym.

DROGI I MOSTY

Dać dobre drogi Województwu, wybudować nowe, naprawiać stare, to jedno z najważniejszych zadań Rządu i samorządu. Nowo-wybudowane szosy z Krakowa do Ojcowa, do Katowic, kapitalny remont traktu do Mysłowic, przystąpienie do wielkiej budowy z Podhala na Spiż, to nie wszystko, co w ostatnich 4 latach zostało dokonane. Oto krótkie zestawienie statystyczne:

Prace wykonane w ciągu ostatnich 4 lat:

wybudowano nowych dróg	184	kilom.
przebudowano starych „	375	„
wybudowano nowych mostów	4.137	mtr. bież.

odbudowano nowych mostów 2.590 mtr. bież.,
wybudowano chodników betonowych 5.600
mtr. bież.

Oto suche liczby, a jak wiele one mówią!
Przeczytajmy je tylko uważnie i pomyślmy, jak
wielkiego wysiłku było potrzeba, by tego do-
konać.

OŚWIATA I OPIEKA SPOŁECZNA

Wybudowano 202 budynki szkolne dla szkół powszechnych. Wybudowano 14 szkół rolniczych i gimnazjów. T. S. L. założyło 500 biblioteczek nowych. Wybudowano 50 domów ludowych.

Rozbudowano szpitale: św. Łazarza i 2 szpitale w Krakowie, po jednym szpitalu w Białej, Nowym Sączu, Nowym Targu, Chrzanowie i Żywcu.

Otworzono **13 ośrodków zdrowia** z przychodniami: przeciwgruźliczą i przeciwjagliczą w Białej, Bochni, Chrzanowie, Limanowej, Gorlicach, Myślenicach, Nowym Sączu, Nowym Targu, Ropczycach, Dębicy, Tarnowie, Żywcu, Krakowie.

Otwarto **5 przychodni przeciwgruźliczych** w Oświęcimiu, Zebrzydowicach, Zakopanem i 2 w pow. Krakowskim.

Wybudowano **3 lecznice** dla Kas Chorych w Chrzanowie, Krakowie i jedną Policji Woj. Śląskiego.

Wybudowano 5 domów zdrowia na 294 łóżka.

A teraz o opiece społecznej.

Otworzono 12 stacyj opieki nad matką i dzieckiem: 5 stacyj w Krakowie, po jednej w Skawinie, Chrzanowie, Myślenicach, Wieliczce, Żywcu, Białej, Nowym Sączu.

Wkrótce zostaną otwarte w: Bochni, Mielcu, Dębicy, Jaworznie, Białej, Gorlicach, Oświęcimiu, Ropczycach, Rzeszowie.

W kolonjach letnich było w 1926 r. 4.000 dzieci, zaś w 1930 r. — 16.000. Otwarto 6 ochron, sierocińców oraz burs na 1.200 łóżek.

Udzielono pomocy powodzianom i pogorzelcom za 400.000 zł. Wyplacono 2.000.000 zł. na roboty dla bezrobotnych.

Dożywiano rocznie 10.300 dzieci w szko-
łach i świetlicach. Dąży się jednak do tego, by
było dożywianych 26.000 dzieci. Poza tem
stałe żywionych jest 1.000 dzieci rodziców
bezrobotnych (od 1929 r.).

ROLNICTWO

Wielki kryzys rolniczy, na całym świecie panujący, spowodował, że Rząd zwrócił się z całą troskliwością ku temu, by pomagać naszemu województwu.

Oto, jak z roku na rok wzrastały wydatki Pow. Zw. Sam. na podniesienie rolnictwa i hodowli w Krakowskiem.

1926 r.	. . .	84.329 zł.
1927/28 r.	. . .	336.002 „
1928/29 r.	. . .	467.142 „
1929/30 r.	. . .	1.022.576 „

Popatrzmy uważnie. W roku 1924 — 8.640 zł., a w tym roku 1.022.576 zł.

Co zrobiono w czterech ostatnich latach dla

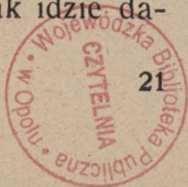
rolnika: założono szkołę rolniczą w Białej, ogrodniczą w Tarnowie, rolniczą w Łososinie Górnej, w Łodygowicach, w Brzesku i t. d., organizuje się szkoły w Nowym Targu, prowadzi się dziesiątki kursów rolniczych.

A konkursy rolnicze? — W 1929 r. zorganizowano 547 zespołów konkursowych w 220 gminach, przy udziale **3.268 osób**, w tym roku urządzono 993 zespoły w 336 gminach, przy udziale **7.773 osób**.

Czy wspominać jeszcze o doświadczalnictwie i organizacji gospodarstw rolnych. Albo o tem, że Związki Samorządowe, poza wielką ilością sadów wzorowych w pow. Nowosądeckim i innych paru powiatach, założyły razem z M. T. R. 35 szkólek owocowych.

Spojrzymy teraz na meljoracje i regulacje.

Przy regulowaniu rzek żeglownych, jak Dunajec i Wisłoka i rzek spławnych, jak Soła, Skawa, Raba, Dunajec, Poprad, wykonano budowli wodnych 200 km., robót ziemnych na 1 milion metrów sześć., nie mówiąc o robotach faszynowych, kamiennych i in. Niech tak idzie da-

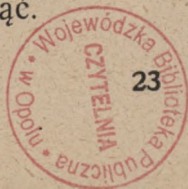

lej, to rzeki Soła, Skawa, Raba, Dunajec, Wisłoka, nie będą niszczyły dobytku powodziami.

W ostatnich dwóch latach w spółkach wodnych przy pomocy Rządu zmeljorowano 1.200 ha. Ale pamiętajmy, że są przygotowane plany na meljorowanie (drenowanie) 18.060 ha w 18 powiatach i 150 gminach.

KREDYT

Brak kredytu taniego i panosząca się z tego powodu lichwa znane są wszystkim aż nadto. To też, jak uważnie zrobimy rachunek sumienia z tego, co było 4½ lat temu i co jest teraz, to zaraz w oczy uderzy nas poprawa. Banki państwowe, jak Bank Rolny, Bank Gospodarstwa Krajowego ile tylko mogły, to dawały kredytów i dlatego też tak poprawiły się w naszym województwie Kasy Komunalne i inne. Prawda, że jeszcze drobnego kredytu jest za mało i brak jego czuje rolnik, rzemieślnik, czy kupiec. Ale już to, że w ostatnich 4 latach powstało u nas 60 nowych Kas Stefczyka, 6 banków ludowych, 1 towarzystwo rolnicze i 8 Kas Komunalnych, to wielki krok naprzód, aby tę wielką bolączkę, jaką jest brak taniego kredytu, usunąć.

S P I S R Z E C Z Y

	str.
Wstęp	3
Rozwój Krakowa	7
Uprzemysłowienie Województwa	13
Drogi i mosty	15
Oświata i opieka społeczna	17
Rolnictwo	20
Kredyt	23

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

CM KEK 321877

000-321877-00-0